
Samenvatting informatiebijeenkomst voor Decanen, mentoren en studieadviseurs

Gehouden te: SURFfoundation Utrecht

Datum en tijd: 28 mei 2009 van 13:30 tot 17:00 uur

1. Welkom

Middagvoorzitter Thora Arnadottir (Studiekeuze 123) heet de aanwezigen van harte welkom.

2. Studiekeuze123

Wilma de Buck, programmamanager van Studiekeuze123, vertelt over achtergrond, het ontstaan en de ontwikkeling van de Stichting Studiekeuze123. Studiekeuze123 wil studiekeuzers helpen bij het maken van een weloverwogen keuze en het hoger onderwijs in Nederland transparant maken. Die behoefte is ontstaan door het groeiend aantal opleidingen (meer dan 2500), de behoefte aan transparantie en de toenemende mobiliteit van studenten. Studiekeuze123 wil dat studenten weloverwogen keuzes maken en ondersteunt matching op basis van persoonlijk gekozen criteria. De informatie die Studiekeuze123 biedt, is objectief en onafhankelijk. Dit maakt het hoger onderwijs transparanter. Studiekeuze123 wil ook het bereik van onafhankelijke studiekeuze-informatie vergroten omdat gebruik van onafhankelijke informatie leidt tot minder spijt en uitval.

Sinds december 2008 is Studiekeuze123 een zelfstandige stichting. Studiekeuze123 is een samenwerkingverband van HBO-raad, ISO, LSVb, Paepon en VSNU. Studiekeuze123 is een publieke voorziening die volledig wordt gefinancierd door het ministerie van OCW. SURFfoundation draagt samen met diverse partners zorg voor de uitvoering. Een deskundigenpanel bewaakt de kwaliteit van de informatie in de database en op de website. Daarnaast is er een gebruikersplatform die adviseert over onder andere de inrichting van de website en de database (klantvriendelijkheid) en zijn er diverse klankbordgroepen (Data, Communicatie en Studychoice).

Studiekeuze123 is inmiddels verantwoordelijk voor een drietal producten. Allereerst de websites studiekeuze123.nl (sinds 2006) en [Studychoice](http://Studychoice.nl) (sinds 2007). Deze website is primair bedoeld voor studenten en scholieren, maar biedt ook informatie voor werkenden, studiebegeleiders en ouders. Vanaf 2008 is Studiekeuze123 ook verantwoordelijk voor de Studiekeuzedatabase. Deze database wordt, tegen kostprijs, uitgegeven via www.studiekeuzeinformatie.nl. De database wordt ook door derden gebruikt, waaronder de Keuzegids Hoger Onderwijs, Qompas, Schoolweb en Volkskrant Banen. Per april 2009 wordt de website studiekeuzeinformatie.nl uitgebreid met een bevragingstool. Sinds 1 januari 2009 is bij het takenpakket van Studiekeuze123 de Nationale Studentenenquête gekomen. Op www.nse.nl staat hierover informatie voor studenten en de instellingen kunnen terecht op studiekeuzeinformatie.nl voor aanvullende informatie. In september 2009 komt een webapplicatie beschikbaar waarmee instellingen eenvoudig de studentenoordelen kunnen bekijken.

Studiekeuze123 heeft zichzelf tot doel gesteld om medio 2008 50% van doelgroep te bereiken. Die doelstelling is ruimschoots gehaald. Er zijn 382.000 eerstejaars scholieren/studenten per jaar. Studiekeuze123 had in 2008 462.000 unieke bezoekers. In de Studentemonitor Hoger Onderwijs beoordelen studenten de site met een dikke zeven.

Er worden door Studiekeuze123 diverse communicatiemiddelen ingezet om de doelgroepen en intermediairs te bereiken. Onder scholieren zijn, in 2008, circa 200.000 informatiebrochures, de Kies Wijzer, verspreid. Daarnaast heeft Studiekeuze123 een

Studiekeuzespel, PrioriteitenPraat, ontwikkeld waarmee studenten hun criteria voor een studie spelenderwijs kunnen bepalen en middelen ontdekken om een verantwoorde keuze te kunnen maken. Op 17 september 2009 wordt een conferentie georganiseerd over het vergroten van studiesucces en de relatie tussen studiekeuzebegeleiding en voorlichting. Decanen en anderen uit het voortgezet onderwijs, voorlichters, studieadviseurs en verdere betrokkenen uit het hoger onderwijs kunnen van gedachten wisselen over de mogelijkheden om gezamenlijk het studiesucces van studenten te vergroten.

Transparantie is voor Studiekeuze123 een belangrijk thema. Er wordt op dit moment dan ook nader onderzocht wat de bijdrage van Studiekeuze123 kan zijn aan beroepeninformatie en interesstests. Daarnaast blijven aansluitingsinformatie (Ba-MA) en de internationale aansluiting belangrijke aandachtspunten.

Er zijn voor alle belanghebbenden diverse manieren om op de hoogte te blijven en actief te participeren in Studiekeuze123, waaronder Nieuwsbrieven en Informatiebijeenkomsten. Indien u zich wilt aanmelden voor de Nieuwsbrief kunt u dit doen op www.studiekeuzeinformatie.nl. De input van belanghebbenden wordt zeer op prijs gesteld dus indien u actiever betrokken wilt zijn kan dat middels het Gebruikersplatform.

2. Brainstormsessies

Alle deelnemers aan de informatiebijeenkomst hebben kunnen kiezen uit drie brainstormsessies waaraan zij hebben deelgenomen. De onderwerpen waren: Kies Wijzer, Website en Innovatie. Hieronder treft een weergave van opvallende resultaten uit deze brainstormsessies.

Kies Wijzer

Wat wordt er op dit moment gedaan met de Kies Wijzer?

- Diverse decanen verwijzen bij het verschijnen van de Kies Wijzer naar de website. Het is lastig inschatten wat de leerlingen doen met de Kies Wijzer.
- De Kies Wijzer ligt veelal in de mediatheek waar leerlingen een exemplaar kunnen meenemen.
- De Kies Wijzer wordt ook in de les uitgedeeld. Er wordt opgemerkt dat er in de tweede fase geen mentorlessen zijn en dat maakt het bespreken van de Kies Wijzer in de mentorlessen lastig.
- In de derde klas kan de Kies Wijzer al gebruikt worden voor de profielkeuze.
- De Kies Wijzer wordt gebruikt voor het uitleggen van het driestappen plan op de website Studiekeuze123.nl

Wat hebben leerlingen nodig om tot een juiste keuze te komen?

- Informatie over de inhoud van een studie. Wat moet je kunnen/kennen om succesvol te zijn in die studie? Veel scholieren denken bijvoorbeeld dat de studie Economie lijkt op het vak Economie dat zij op de middelbare school hebben gekregen. Maar in de praktijk is Economie een behoorlijk wiskundige studie.
- Wat drijft je? Denk aan mensen/dieren, commercieel/niet-commercieel)?
- Wat wordt er van de aankomend student verwacht? Wat zijn de gevraagde capaciteiten per studie, zowel in houding als vaardigheden
- Aansluiting van het profiel op de vervolgstudie mag duidelijker.
- Verhalen van studenten (zowel succesverhalen als minder succesvolle verhalen).
- Getallen over uitval, switchen, doorloop en profiel.
- In beeld brengen hoe belangrijk bepaalde schoolvakken zijn voor studiesucces.
- Het belang van vroeg beginnen met oriënteren benadrukken.
- Het belang van breed oriënteren benadrukken.
- Benoemen van sterke en minder sterke eigenschappen. Probeer daarin ook realistisch te zijn. Laat ook je naaste omgeving jouw sterke en minder sterke eigenschappen benoemen.
- Benadrukken dat studenten moeten kiezen wat ze leuk vinden zodat de kans dat ze daarin slagen groter is dan als ze kiezen wat bijvoorbeeld hun ouders adviseren.
- Een test die uitmondt in een bepaalde score (wie je bent, wat je leuk vindt, waar je goed in bent) en die relateren aan mogelijke opleidingen: Hier een financiële vergoeding voor vragen is een optie, scholen zijn bereid dit te betalen. Belangrijk is dat er een goede test ligt.

- Voeg opdrachten toe waarmee leerlingen direct aan de slag kunnen.
- Zakelijke informatie wordt nu verteld in de vorm van interviews, maak dit explicieter.
- Koppel de Kies Wijzer aan computeropdrachten, zodat ze online gaan.
- Geef een overzicht van Open dagen
- De volgorde van de inhoud kan wellicht andersom: eerst praktische informatie als handige sites, tips en het woordenboek. Daarna inhoudelijke verhalen.
- De huidige vormgeving geeft een associaties met een tijdschrift. Tijdschriften gooi je makkelijk weg. Om iets 'blijvends' te krijgen, zou een andere vormgeving passender zijn.
- Meer nadruk op het bezoeken van instellingen.

Website

Interesstetst op de site:

Een A4tje als input voor gesprek tussen de mentor en de leerling.

Engelstalige test op de www.studychoice.nl

Ook rekening houden met de vraag Wie ben ik?

Zoeken

Op trefwoord

Welke vooropleiding is het beste voor een bepaalde studie.

Beroepen

Welke beroepsmogelijkheden zijn er bij een bepaalde studie.

Uiterlijk

Hou het zo simpel mogelijk.

Rustiger Lay-out.

Filmpjes van beroepen op WO en op HBO niveau, of links naar deze filmpjes.

Zoekwegen

Hou rekening met de zoekwegen van een leerling die ook in de lesmethodes worden gehanteerd: Oriënteren, verkennen, verdiepen en knoop door hakken.

Keuzewegen aanbieden voor leerlingen.

Algemeen

Onderscheid tussen bachelor en master niet als selectie criterium hanteren. Leerlingen kunnen daar nog niet mee omgaan.

Geef aan of studies loting studies zijn.

Mogelijkheid om gegevens in Word of iets dergelijks vast te leggen.

Een link naar de keuzegids.

Innovatie

Naar aanleiding van de vraag of men nu al gebruik maakt van nieuwe media in combinatie met internet bij studiekeuze, blijkt dat nog niet veel aanwezig hier echt mee bezig zijn. Veel mensen gebruiken nog steeds 'face-to-face-contact' bij het decanaat of studiebegeleiding. Er worden echter wel twee voorbeelden genoemd van nieuwe media die men op dit moment gebruikt:

- Enkele decanen maken gebruik van een DeDecaan.nl site of een speciale decanensectie op de website van de school. Hierop plaatsen zij informatie die zij interessant of handig voor scholieren vinden (bijv. een link naar SK123). De mogelijkheden hiervan zijn echter beperkt; het blijft een ouderwetse site met vooral tekst en hier en daar een plaatje.
- De Universiteit van Tilburg maakt, samen met nog enkele andere instellingen, gebruik van digitaal proefstuderen. Hierbij kunnen scholieren een deel van een inleidend blok via internet volgen om zo een idee te krijgen van de studie. De UvT probeert hiermee de studies niet leuker over te laten komen dan dat ze eigenlijk zijn; liever 2/3 die na het maken van de proefstudie afhaakt dan 2/3 die na een half jaar studie afhaakt. Decanen zijn hierover enthousiast en geven scholieren veelal de tijd deze proefstudies te volgen.

Studiekeuzetesten

Er blijkt grote vraag te zijn naar goede en uitgebreide studiekeuzetesten, die op een interessante en interactieve manier aan scholieren (en studenten) worden aangeboden (gebruik makende van de nieuwste technieken). Een dergelijk test dient wel onafhankelijk te zijn en op wetenschappelijke studies en theorieën gebaseerd te zijn. Het mag dus best wel iets kosten om een dergelijke test te gebruiken.

Een dergelijke test dient verder vanaf de basis te starten; scholieren en/of studenten die nog totaal geen idee hebben wat ze willen doen, moeten er een handje mee geholpen worden. Er mag dus niet van worden uitgegaan dat men al een idee heeft over een vervolgstudie. Gevaar hierbij kan zijn dat uit de test iets komt dat men helemaal niet verwacht of wil; scholieren willen vaak hun wensen bevestigd zien in dit soort testen. Hiermee samen hangt dat de test kritisch dient te zijn.

Belang van contact

Uit ervaring van de aanwezigen blijkt dat een website voor studiekeuze scholieren en studenten zeker kan helpen, maar dat direct contact met een professional of betrokkene nog zeer belangrijk is en vaak ook de doorslag kan geven. Contactpersonen kunnen veel beter omgaan met de persoonlijke omstandigheden die een studiekeuze bepalen en er vaak ook voor zorgen dat een opleiding niet wil lukken. Rechtstreeks ouders, decanen en mentoren betrekken, is dan ook erg belangrijk. Daarnaast gaan ze ook veel beter impulsieve keuzes tegen, een belangrijke oorzaak van een foute studiekeuze.

De aanwezigen vinden de studiekeuzechat daarom ook een stap in de goede richting. Het zou alleen nog beter zijn als er ook een chat met een studiekeuzeprofessional zou komen of met studenten die zelf ook een lastige studiekeuze achter de rug hebben en nu toch een juiste keuzen hebben gemaakt. Een videochat zou zelf nog beter zijn. Ook een verplichte opdracht voor het gebruik van Studiekeuze123 in de klas zou een optie kunnen zijn. Of het maken van een profielwerkstuk in de klas. Verder worden als suggesties gegeven: wedstrijd (gaming of competitie) of wedstrijd tussen scholen (waarbij de tussenstand via Hyves te volgen is). Tot slot wordt de suggestie voor een jong promoteteam genoemd die naar de scholen toe gaat om voorlichting te geven.

Sociale netwerken

Hoewel de meeste aanwezigen niet of nauwelijks bekend zijn met de sociale netwerken als communicatiemiddel, merken enkelen wel op dat het lastig, zo niet onmogelijk, zal zijn om studiekeuze via deze manier bij jongeren onder de aandacht te krijgen. Iets 'sufs' als school en studeren staat haaks op de 'leuke' digitale wereld. Jongeren accepteren het daarom niet als deze werelden samen komen, bijvoorbeeld via Hyves of fora.

Praktijkervaringen

Wat volgens de aanwezigen ook goed schijnt te werken, zijn praktijkervaringen. Hierbij moet gedacht worden aan gesprekken met mensen die in een bepaald vakgebied werken of bedrijfsbezoeken. Het zou volgens de aanwezigen leuk en handig zijn als SK123 hier op een moderne manier aandacht aan zou besteden. Dit kan bijvoorbeeld door een mogelijkheid aan te bieden om te chatten met werkenden (zie www.gobnet.nl) of om onafhankelijke filmpjes aan te bieden die laten zien wat je later met een bepaalde studie kunt gaan doen (zie www.scholieren.tv).

Scholierenonderzoek

Het is volgens de aanwezigen nu nog niet duidelijk genoeg hoe scholieren op dit moment naar opleidingen zoeken, welke media ze hiervoor gebruiken (en hoe) en hoe ze hun informatie zouden willen hebben. Het is volgens de aanwezigen pas echt goed mogelijk om nieuwe media in te zetten als deze vragen beantwoord zijn. Gezien de onafhankelijkheid van Studiekeuze123, zouden zij het een goed idee vinden als SK123 een dergelijk onderzoek onder scholieren zou uit (laten) voeren. Deels is dit reeds gebeurd middels het onderzoek IOWO.

Televisie en Radio

Deze twee media zijn nog steeds een sterk middel om mee te adverteren. De UvT heeft dit vorig jaar gedaan en merkte dit gelijk aan bezoeken van open dagen, verkeer naar hun website en aanmeldingen (al is het nog niet zeker of het laatste ook echt door de reclame komt). Het zou een leuk idee zijn om eens te kijken of jongerenmedia (3fm, FunX, BNN, Radio 538, etc) wellicht gebruikt kunnen worden voor promotie. Er moet dan

niet gedacht worden aan alleen reclame, maar wellicht dat er met een soort van samenwerking ook andere vormen van promotie uit kunnen komen. Daarnaast werd er genoemd dat de VPRO regelmatig een thema-avond op TV organiseert, waarin maatschappelijke kwesties aan bod komen. Wellicht dat het thema studiekeuze belicht kan worden. Daarnaast is het idee geopperd meer te werken met filmpjes over studiekeuze. Wellicht is een 'studiekeuzesoap', gemaakt door studenten/scholieren of een filmpjeswedstrijd een leuk idee.

3. LOB-stimulering in breder perspectief

Karen Oostvogel van de VO-raad licht het Stimuleringsplan LOB dat dit voorjaar tot stand is gekomen, nader toe. In het stimuleringsplan van de VO-raad zijn talentontwikkeling bij leerlingen en het mogelijk maken dat leerlingen kunnen uitblinken belangrijke punten. De VO-raad ziet Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB) als een belangrijk instrument om leerlingen hun talenten, mogelijkheden en (toekomst-)wensen te laten ontdekken en voor te bereiden op de toekomstige ongewisse arbeidsmarkt. Met dit instrument om leerlingen een gefundeerde, succesvolle studiekeuze te laten maken, vermindert LOB tegelijk de uitval van leerlingen.

De VO-raad wil graag het veranderingsproces op gang brengen door het belang te concretiseren, de scholen uit te dagen actief meer aan LOB te doen en diverse handvatten te bieden.

Onderhavig aan het stimuleringsplan ligt het theoretisch kader. Er heeft een uitgebreide verkenning plaatsgevonden van de stand van zaken, onderzoek en literatuur naar LOB, knelpunten bij scholen en andere betrokken instanties, en raadpleging van deskundigen en betrokkenen.

Belangrijk is dat LOB wordt beschouwd als een proces dat doorgaat tot in het vervolgonderwijs. LOB is afhankelijk van een gedeelde en gezamenlijke verantwoordelijkheid tussen scholen, het vervolgonderwijs, ouders en het bedrijfsleven. Het stimuleringsplan wil daarom bijdragen aan een meer gezamenlijke invulling van vraaggerichte LOB-trajecten waarbij scholen en hoger onderwijs samen invulling geven aan LOB-/aansluitingsactiviteiten.

Steeds meer aandacht is er in de literatuur voor de vraag of leerlingen wel toe zijn aan het maken van keuzes over de toekomst. O.a. Westenberg stelt dat jongeren keuzes moeten maken op een leeftijd waarop zij nog niet in staat zijn de consequenties te overzien. Reflectie op vragen als "wie ben ik en wat wil ik" is in de leeftijdsperiode 12-18 jaar in ontwikkelingspsychologisch opzicht nog niet voor iedereen mogelijk. Investeren in voorlichting, een betere aansluiting en studeerbaarheid van onderwijsprogramma's leveren volgens Westenberg weinig op, omdat er te weinig aandacht is voor het studiekeuzeproces zoals dat bij jongeren plaatsvindt. Goede, intensieve begeleiding bij het maken van noodzakelijke keuzes is op deze leeftijd voorwaarde. Hierop speelt de VO-raad ook in met het stimuleringsplan.

Er zijn diverse knelpunten en succesfactoren te benoemen voor een effectieve LOB. Als knelpunten wordt genoemd het feit dat kennis moeilijk toegankelijk is, daarnaast het gebrek aan visieontwikkeling, deskundigheid en inspiratiebronnen. Ook loopt de doorlopende leerlijn niet gesmeerd. Als succesfactoren worden genoemd: Maak werk van effectieve LOB en loopbaanleren, formuleer een visie en een beleid dat bij de situatie van de school past, beschrijf rollen en taken voor management, docenten, mentoren en decanen, organiseer deskundigheidsbevordering, prioriteer LOB: maak mensen en middelen vrij, maak als school zichtbaar wat er al aan LOB gebeurt, doe het samen met de omgeving: bedrijven, vervolgonderwijs en ouders.

De oplossingsrichtingen zijn de handvatten die de landelijke en schoolbrede succesfactoren mogelijk kunnen maken. Deze hangen onderling met elkaar samen. De VO-raad stelt voor activiteiten in te zetten gericht op: voorlichting en communicatie, ontsluiting van de kennis over loopbaanleren, borging kwaliteit, professionalisering van betrokkenen (denk aan schoolleiders, decanen en mentoren) en externe samenwerking.

Over drie jaar hoopt de VO-raad dat het LOB is afgestemd op de situatie van de school en de eigen sector en de school bewuste keuzes maken over de invulling van de activiteiten. Daarnaast is er bewustwording op gang gekomen waardoor alle scholen in meer of mindere mate en met accentverschillen bezig zijn met visieontwikkeling en integraal LOB-beleid. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van deskundigheidsbevordering over de volle breedte van de school en is er sprake van samenwerking met de omgeving bij de invulling van LOB-activiteiten.

Het stimuleringsplan LOB kunt u downloaden op www.vo-raad.nl

4. Hoe kiezen scholieren en studenten?

In deze presentatie gaat Judith Boschma, bestuurslid van studentenorganisatie ISO, in op het keuzeproces van scholieren en studenten. Er wordt van scholieren op zeer jonge leeftijd, vaak al bij de profielkeuze, verwacht dat ze een goede keuze maken voor de toekomst. Vaak zijn jongeren er op dat moment nog helemaal niet aan toe, een jongere moet immers ontvankelijk zijn voor deze informatie. Wanneer een scholier voor deze informatie ontvankelijk is, is per scholier verschillend, maar iedereen zal zich op een gegeven moment realiseren dat er gekozen zal moeten worden. Belangrijke stappen in dit keuzeproces zijn de vragen: Wie ben ik, Wat kan ik studeren en Waar wil ik studeren? Er zijn diverse factoren die van invloed zijn op dit keuzeproces, bijvoorbeeld de omgeving (zoals ouders, vrienden en decanen), de persoonlijke capaciteiten en motivatie en de informatie die kan worden verkregen (middels open dagen, websites, brochures, etc.)

De verhouding tussen werving en voorlichting blijft lastig. Scholieren prikken hier vaak doorheen. Daarnaast is de gewenste aanpak voor de één anders dan voor de ander. In grote lijnen hebben jongens en meisjes bijvoorbeeld behoefte aan een ander soort informatie. Jongens geven de voorkeur aan een duidelijk overzicht, terwijl meisjes behoefte hebben aan persoonlijke begeleiding. Intakegesprekken zijn volgens het ISO een goede manier om voorlichting te geven en om de juiste student op de juiste plaats te krijgen. Ook is het belangrijk om de scholier actief te betrekken bij het keuzeproces, bijvoorbeeld door simulatie, alvast kennis maken met studeren, thuis voorbereiden en colleges volgen. Bij diverse universiteiten is online proefstuderen mogelijk; scholieren kunnen deze ervaring gebruiken voor het maken van hun profielwerkstuk. Het is belangrijk om op het voortgezet onderwijs je niet alleen te richten op de decanen, maar juist ook op de mentoren omdat zij de scholieren vaak helpen in hun keuzetraject. Het ISO heeft onlangs een notitie geschreven waarin zij 5 ISO-normen formuleren: Aansluitprogramma's, Instroomprofielen, Doorlopende en geïntegreerde LOB, Heroriëntatietrajecten en Intakegesprekken.

De website www.studiekeuze123.nl geeft de scholieren en studenten een duidelijk overzicht van alle opleidingen welke op basis van persoonlijke voorkeuren met elkaar kunnen worden vergeleken.

5. Studiekeuzespel PrioriteitenPraat

Als afsluiting van deze informatiemiddag wordt het Studiekeuzespel PrioriteitenPraat in groepjes gespeeld. Het spel bestaat uit twee kaartspellen: Kiezen en Oriënteren. Deze spellen ondersteunen leerlingen bij een meer weloverwogen studiekeuze en bereiden hen voor op het gebruik van de website www.studiekeuze123.nl. Tijdens het spelen praten de leerlingen uitgebreid over welke criteria zij belangrijk vinden bij hun studiekeuze en over de verschillende activiteiten die ze kunnen ondernemen om meer te weten te komen over opleidingen. Het spel kan worden besteld op www.schoolpost.nl/studiekeuze123.

6. Vragen en afsluiting

Uit een rondvraag blijkt dat de informatiebijeenkomst als nuttig is ervaren en de deelnemers nieuwe, bruikbare informatie hebben gekregen. Uit de evaluatie is gebleken dat de deelnemers de bijeenkomsten waarderen met het gemiddelde cijfer 7.

De presentaties van de sprekers zijn te vinden op www.studiekeuze123.nl/overstudiekeuze123.